

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

Fakulta architektury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY

FACULTY OF ARCHITECTURE

ÚSTAV PROSTOROVÉ TVORBY

DEPARTMENT OF SPATIAL DESIGN

**PIVOVAR V MESTE – KONVERZIA PRIEMYSELNÉHO
AREÁLU**

BREWERY IN CITY – CONVERSION OF INDUSTRIAL AREA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Bc. Jana Balciarová

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. arch. Jan Mléčka, Ph.D.

BRNO 2018

Zadání diplomové práce

Číslo práce: FA-DIP0033/2017
Ústav: Ústav prostorové tvorby
Studentka: **Bc. Jana Balciarová**
Studijní program: Architektura a urbanismus
Studijní obor: Architektura
Vedoucí práce: **Ing. arch. Jan Mléčka, Ph.D.**
Akademický rok: 2017/18

Název diplomové práce:

Pivovar v meste – konverzia priemyselného areálu

Zadání diplomové práce:

Historický výskum na území Gemera, nás presviedča o bohatej tradícii varenia piva takmer v každej väčšej obci. V samotnej Rimavskej Sobote poznáme doteraz najstaršiu zachovanú listinu s príjmami mestského pivovaru z roku 1692. Pivovar v Rimavskej sobote si získal veľkú priazeň a to nie len doma, ale aj v zahraničí. V 90-tych rokoch podporoval kultúrny a spoločenský život v regióne, prispieval na rozvoj fondov pre postihnuté deti a podporoval rôzne športové kluby a organizácie. V roku 2006 však bola prevádzka ukončená a pivovar zanikol.

Navrhovať pivovar znamená dotýkať sa dlhodobého kultúrneho fenoménu a vášne veľkej časti spoločnosti. Mimo toho sa stavby tohto typu v súčasnej dobe tešia veľkej obľube, pretože preferujú miestne kvalitnejšie potravinárske produkty pred veľkovýrobou, pri ktorej produkt postupne stráca na kvalite. Dodržiavanie tradičných postupov a starostlivý výber surovín z nich robí, na rozdiel od veľkovýrobcov, pokračovateľmi vysokej pivnej kultúry.

Pivovar je chrám piva a dnes ho už nereprezentuje vysoký komín sladovne, ale jeho vnútro odhalené návštevníkom. Jeho hlavným oltárom sa stáva varňa integrovaná do priestoru reštaurácie a novodobo je doplnený o radu ďalších služieb, ktoré ťažia z atraktívnosti jeho produktu.

Cieľom mojej práce je konverzia nefunkčného priemyselného areálu bývalých konzervární na mestský pivovar, za účelom oživenia tradície pivovarníctva v regióne a obnovenia jeho industriálneho a kultúrneho dedičstva. Spojiť ho s mestom a spoločnosťou a zároveň podporiť dostatočne nevyužitý potenciál rozvoja cestovného ruchu

Rozsah grafických prací:

analýzy
koncept
návrh
celkové riešenie

PODROBNÉ ZPRACOVÁNÍ ARCHITEKTONICKÉHO ZÁMĚRU

situácia 1:1000 - 1:500

pôdorysy, rezy, pohľady 1:500 - 1:100

detaily 1:20 - 1:5

vizualizácie

fyzický model

sprievodná správa

Seznam odborné literatury:

_CABADAJ, Peter. Slovenské pivovarníctvo v toku času. Žilina: Agentúra MCP, 2000. ISBN 80-968453-0-6.

_DŽAMBAZOVIČ, Roman a Miroslav TÍŽIK. Rimavská Sobota: pohľad zblízka aj zďaleka : súhrnná štúdia sociologickej analýzy okresu Rimavská Sobota. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006. ISBN 80-223-2185-0.

_JÁKL, Pavel a Milan STAREC. Pivovary poté: konverze a rekonstrukce. Kostelec nad Černými lesy: Černokostelecký pivovarský archiv a muzeum, 2011, 52 s. ISBN 978- 80-01-04754-5 (BROŽ.)

_ZEMÁNKOVÁ, H. Conversion of Abandoned Buildings and Areas. VUT v Brně, Fakulta architektury. VUT v Brně, Fakulta architektury. Brno: FA VUT Brno, 2016. 91 s. ISBN: 978-80-214-5448- 4.

_FRAGNER, Benjamin. Industriální stopy: architektura konverzí průmyslového dědictví v České republice. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví ČVUT, 2005. ISBN 80-239-5440-7.

_KOLEKTIV AUTORŮ. Stavební kniha - České a moravské pivovary. Brno: EXPO DATA spol. s. r. o., 2007

_NEUFERT, Peter. Navrhování staveb. 2. české vyd. Praha: Consultinvest, 2000. ISBN 80-901486-6-2.

Termín zadání diplomové práce: 19. 2. 2018

Termín odevzdání diplomové práce: 14. 5. 2018

Diplomová práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a diplomová práce v elektronické podobě.

Bc. Jana Balciarová
student(ka)

Ing. arch. Jan Mléčka, Ph.D.
vedoucí práce

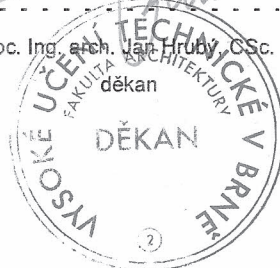
doc. Ing. arch. Jiří Palacký, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Brně, dne 19. 2. 2018

Fakulta architektury, Vysoké učení technické v Brně / Poříčí 273/5 / 639 00 / Brno

doc. Ing. arch. Jan Hrubý, CSc.
děkan

SPIREVODNÁ SPRÁVA

Rimavská Sobota je okresné mesto v Banskobystrickom samosprávnom kraji, 74 km od maďarských hraníc. Nachádza sa na južnej rozvojovej osi smerujúcej zo Zvolena cez Lučenec, Rimavskú Sobotu a Rožňavu do Košíc. Severne je okres Rimavská Sobota obklopený Slovenským rudohorím a Muránskou planinou, z južnej strany Cérovou vrchovinou. Morfológia a klíma okresu podporujú potenciál pre poľnohospodársky rozvoj, rozvoj cestovného ruchu a atraktívne sídelne prostredie.

História pivovarníctva

Pivovarníctvo je jedno z najrozšírenejších výrobných odvetví. Jeho počiatky siahajú až do Mezopotámie, k starým Sumerom, ktorí prišli na spôsob ako kvasiť obilie. Do konca 11. storočia sa pivo varilo veľmi primitívnym spôsobom a mohol ho variť v podstate ktokoľvek, kto na to mal prostriedky. Ako prvé ho začali variť ženy v domácom prostredí. Avšak s rozvojom remeselnej výroby prišlo aj mliečové právo, ktoré obmedzovalo právo variť len na určité domy na mlieku od hranice mesta. Neskôr sa pivo varilo najmä v kláštoroch a na panstvách v hospodárskych domoch, kde sa začali na pivovary vyčleňovať samostatné budovy. Výroba sa postupne diferencovala osobitne na pivovarníkov, ktorí pivo varili a na sládkov, ktorí vyrábali slad. Pivovary vybudované na panstvách, šľachta prenajímala najmä židom. V 40. rokoch 19. storočia sa v Uhorsku nachádzalo okolo 300 pivovarov, ktorých väčšina fungovala na Slovenskom území. Spotreba piva sa však začala znižovať a na počiatku 20. storočia domáca remeselná a malá výroba piva pomaly zaniká. Vznikajú priemyselné pivovary so zavádzaním strojov a iných technológií. Na Slovensku k známym patrilo Trenčianske alebo Kežmarské pivo. Po vojne sa našom území výroba opäť začala výrazne zvyšovať. Budovali sa nové pivovary a otvorilo sa aj učňovské stredisko v Bratislave.

Pivovar Gemer

Historické výskumy nás presvedčajú o tom, že varenie piva má v oblasti Gemera bohatú tradíciu v takmer každej väčšej obci. Najstaršia zachovaná listina v Rimavskej Sobote so

ziskom z mestského pivovaru je z roku 1692. Pivo sa tu varilo z jačmeňa vypestovanom na okolitých poliach. Neskôr však vrchnosť uvalila na pivo vysoké dane, čo bol zrejme aj dôvod, prečo pivovarníctvo v tomto regióne nadtľho upadlo. Na tradície pivovarníctva v tejto oblasti nadviazal až v roku 1965 novovybudovaný Pivovar Gemer v Rimavskej Sobote. Vo veľkých objemoch sa tu vyrábala tmavá „desiatka“ a svetlá „sedmička“ a „desiatka“. Pivovar si získal veľkú priazeň a to nie len doma ale aj v zahraničí. Navarené pivo mierilo k južným susedom, ale aj do Sovietskeho zväzu, Bulharska, Poľska a neskôr aj do Litvy, Rumunska, Švédska, dokonca aj do Egyptu. Po rozpade starého režimu, sa pivovar tešil veľmi veľkému úspechu. Určitý čas, bolo pivo Gemer najpredávanejšia značka v celej krajine. V 90.tych rokoch podporoval kultúrny a spoločenský život v regióne, prispieval na rozvoj fondov pre postihnuté deti a podporoval rôzne športové kluby a organizácie. V jeho posledných dvanástich rokoch však pivovar prešiel rôznymi vnútornými organizačnými zmenami a pod vedením striedajúcich súkromných majiteľov, začala jeho sláva upadať. Bohužiaľ, pod vplyvom rôznych finančných komplikácií bol Heineken nútený prevádzku v roku 2006 v Rimavskej Sobote zatvoriť a pivovar tam opustený chátra do dnes.

Pivovary na Slovensku

Na Slovensku sa nachádza dokopy 69 pivovarov. Z toho 4 sú priemyselné a zvyšok mini pivovary. V posledných rokoch mali mini pivovary viditeľný rozmach. Mnoho z nich spája česko - slovenskú pivovarnícku tradíciu, ale veľa z nich sa inšpirovalo aj zahraničnými technológiami výroby. Hovorí sa o nich, že len u tých malých nájdete ozajstnú chuť piva. Je to aj z dôvodu vlastných dodávateľov sladu, či vody, ktorá je všade iná, alebo precíznejšej prípravy - dlhé kvasenie a pod. Rastúcu tendenciu tohto trendu malých pivovarov dokázali v posledných rokoch početné otvorenia nových pivovarov a pivovarníckych krčiem po celej krajine. Turisti hľadajú niečo výnimočné, a preto je perspektíva rozvoja pivného turizmu na Slovensku veľmi dobrá.

História konzervárne

Jeden z prvých podnikov, ktorý zložili v meste v roku 1902, bola konzerváreň - riešený areál. V dvojpodlažnej klasicistickej budove spracovávali poľnohospodárske produkty z blízkeho okolia. Výroba v konzervárni sa od začiatku orientovala na spracovanie mäsa, zeleniny a ovocia. V rokoch medzi dvoma svetovými vojnami dokonca okrem konzerv vyrábali aj cukrovinky. Počas II. svetovej vojny pôvodné stroje odviekli Nemci. Po roku 1946 bola továreň vybavená novými strojovým vybavením. Po oslobodení konzerváreň premenovali na Fatra, n.p., neskôr na Riso. Dnes podnik s nezmeneným názvom vyrába rôzne lekváre a džemy. Prestahoval sa do vyhovujúcejších priestorov a v pôvodnej budove po nich ostal len obchod s ich výrobkami. Industriálny areál odvtedy nefunguje ako celok, ale ako nesúrodá skupina jednotiek, ktorá sa striedavo prenajíma. Niektoré objekty sú veľmi zanedbané, až v dezolátnom stave. Niektoré naopak prešli čiastočnou rekonštrukciou.

Koncept

Hlavným cieľom práce je obnova nefunkčného priemyselného areálu bývalých konzervární a znovu zapojenie nevyužívaného a neatraktívneho územia do životného cyklu mesta – nový život – nová energia.

Navrhovať pivovar znamená dotýkať sa dlhodobého kultúrneho fenoménu a vášne veľkej časti spoločnosti. Mimo toho sa stavby tohto typu v súčasnej dobe tešia veľkej obľube, pretože preferujú miestne kvalitnejšie potravinárske produkty pred veľkovýrobou, pri ktorej produkt postupne stráca na kvalite. Dodržiavanie tradičných postupov a starostlivý výber surovín z nich robí, na rozdiel od veľkovýrobcov, pokračovateľmi vysokej pivnej kultúry.

Diplomová práca je rozdelená na dve časti – časť analytickú a časť návrhovú. Úvod práce je venovaný predstaveniu mestu Rimavská Sobota a pivovarníctvu v meste a na Slovensku. Analytická časť obsahuje analýzy riešeného industriálneho areálu vo vzťahu k mestu a , najmä k športovo-rekreačnej zóne a detailné analýzy pozemku a jeho

blízkeho okolia, vrátane histórie areálu a jeho aktuálnym stavom. Na záver je lokalita podrobená kritike prostredníctvom SWOT analýzy – silné stránky, slabé stránky, hrozby a príležitosti. Na základe vyhodnotenia je navrhnutá nová stratégia obnovy.

Prvotnou myšlienkou bola konverzia areálu na mestský pivovar. Po urbanistických analýzach sa však ukázalo, že areál ponúka riešenie rozsiahlejšie. Na základe výsledkov analýz je konverzia rozdelená na dve časti. Na hlavnú časť a to konverzia samotnej konzervárne na mestský pivovar a druhú konverzia bývalej administratívnej budovy na materskú školu.

Pivovar – Oživenie tradície pivovarníctva v regióne a obnovenia jeho industriálneho a kultúrneho dedičstva. Spojiť ho s mestom nielen fyzicky ale aj spoločensky a zároveň podporiť dostatočne nevyužitý potenciál rozvoja cestovného ruchu.

Pivovar je chrám piva a dnes ho už nereprezentuje vysoký komín sladovne, ale jeho vnútro odhalené návštevníkom. Jeho hlavným oltárom sa stáva varňa integrovaná do priestoru reštaurácie a novodobo je doplnený o radu ďalších služieb, ktoré ťažia z atraktívnosti jeho produktu. Reštaurácia, ubytovanie, miesto pre hudobnú produkciu, pивné kúpele a pивné kozmetické služby, v lete obľúbená pивná záhrada či interaktívne múzeum.

Materská škola – Región dlhodobo bojuje s nedostatkom miest v materských školách. Pôvodná administratívna budova z roku 1902, ktorá je v súčasnosti takmer nevyužívaná a znehodnotená, má výhodnú polohu z hľadiska dostupnosti a prostredia pre prvotnú výchovu detí – prepojenie s parkom a futbalovým športovým areálom, ktorý s materskými školami aj v súčasnosti úzko spolupracuje.

Urbanistické súvislosti

Koncepcia podporuje a zároveň ťaží z urbanistického návrhu revitalizácie priľahlej športovo-rekreačnej zóny, ktorá už v súčasnosti prebieha. Konverziu lokality vnímam ako etapu dotvorenia tohto úseku mesta, ktorá sa s mestom spojí nielen fyzicky ale aj spoločensky.

Technické služby mesta, ktoré susedia s pozemkom z južnej strany, sú z nevyhovujúceho stavu demolované a presunuté do rekonštruovaného areálu bývalých kasární. K demolácii sú taktiež určené všetky stavby a prístavby na pozemku, ktoré sú

v nevyhovujúcom stave alebo sú vo vzťahu k pôvodnej hmote nevhodne umiestnené a degradujú tak jeho architektonický výraz. Z pôvodných piatich budov sú tak zachované dve, čoho výsledkom je prepojenie areálu s okolitými športovými aktivitami a mestským parkom. Vzniká tu takisto lepšie napojenie športovo-rekreačnej zóny a hlavného dopravného ťahu mesta, cez existujúci kruhový objazd. Pivovar je umiestnený v centrálnej časti pozemku s pivnou záhradou na južnej hrane pozemku a materská škola na západnej strane, priamo pri verejnom mestskom parku. Športový charakter okolia dotvára skate/inline park na juhozápadnej strane pozemku. Vstup na pozemok je priamo z hlavného dopravného ťahu.

Architektonické a konštrukčné riešenie

Stavebno-architektonické riešenie pracuje s už existujúcimi hmotami.

Prvé nadzemné podlažie budovy pivovaru je vyvýšené o 1,1 m. Bezbariérová prevádzka je zabezpečená umiestnením schodísk a rámp ku každému vstupu. Celá stavba je založená na základových pásoch a pätkách z prostého betónu. V podzemnom podlaží je využitý systém Iglu, ktorý zaisťuje hydroizoláciu podlahy a odvetranie obvodového muriva. Konštrukčný systém je kombinovaný s murovanými stenami a železobetónovými stĺpmi. Stropné konštrukcie sú železobetónové trámové. Špecifickejšiu konštrukciu má samozrejme podzemné podlažie, kde sa nachádzajú valené klenby. Budovu zakončuje trojica sedlových striech s konštrukciou krovu. V prvom nadzemnom podlaží sa nachádza vstupná hala, určená pre hotel, s prenajímateľnou spoločenskou sálou. Vstupná hala je prepojená s pivnou reštauráciou, ktorá má taktiež samostatný vstup z južnej strany, kde sa nachádza terasa a pivná záhrada, využitelná v teplejších mesiacoch. Samostatný vstup z hlavnej ulice je určený k obchodu s pivnými výrobkami. Zvyšok podlažia je určený pre potreby pivovarskej techniky, kuchyne a zamestnancov. V podzemnom podlaží sa nachádzajú pivné kúpele a pivné múzeum so samostatnou recepciou. Pivné múzeum je vizuálne prepojené s technológiou výroby piva. V druhom a treťom nadzemnom podlaží sa nachádza hotelová časť s izbami a apartmánmi, posilovňou a herňou. Materiálové riešenie budovy je nesené v industriálnom duchu. A to pomocou kovu, betónu a tehlových obkladov.

Budova materskej školy je spojená z dvoch existujúcich objektov, vybudovaných v rôznych časových obdobiach. Staršia budova z roku 1902 má zo severnej strany obnovenú svoju historickú fasádu. Mladšia budova má rekonštruovanú strechu na dve valbové a južná strana objektov, je dotvorená hravým rastrom okien. Materiálové riešenie je v kombinácii s tehlovými obkladmi a omietkou. Vstup do budovy je situovaný z oploteného dvora materskej školy na južnej strane. Väčšina tried je umiestnená na 2. nadzemnom podlaží, nakoľko sa na prvom nadzemnom podlaží nachádza jedáleň, kuchyňa s ohrevom jedla a priestory pre zamestnancov a pedagógov. Exteriér materskej školy je v priamom kontakte s mestským parkom.